

واژه‌های مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی

واژه‌های عمومی - ۱

فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در اجرای وظیفه‌ای که در اساس نامه برای آن مقرر شده است، از آغاز تأسیس، به مقابله با هجوم واژه‌های بیگانه توجه خاص مبذول داشته و اختیار معادل برای لغات فرنگی دخیل را وجهه همت خود ساخته است.

نخستین گام در این راه، تدوین اصول واژه‌گزینی بود که، پس از بحث و تبادل نظر، به تصویب شورای فرهنگستان رسید و متن آن در همین شماره درج گردیده است.

گام مهم بعدی تأسیس گروه واژه‌گزینی و تنظیم راه و روش کار بود. واژه‌های بیگانه‌ای که در چند دهه و به ویژه سال‌های اخیر وارد زبان فارسی شده‌اند یا از راه بازرگانی و با کالاها و خدمات وارداتی رخنه کرده‌اند یا ره‌آورد درس خواندگان در خارجه و دستاورد مترجمان و مؤلفان‌اند. این واژه‌ها، که عموماً از زبان انگلیسی به عاریت گرفته شده‌اند، به اعتباری، از دو دسته‌اند. یک دسته واژه‌هایی که کاربرد عام پیدا کرده‌اند و در میان مردم رواج یافته‌اند؛ دسته دیگر واژه‌های تخصصی که در حوزه علوم و فنون از آنها استفاده می‌شود.

شورای فرهنگستان اختیار معادل برای واژه‌های دسته اول را در اولویت قرار داد، ضمن آن که از واژه‌های دسته دوم غافل نماند و در گروه واژه‌گزینی برای رشته‌های گوناگون عملی و فنی، در همکاری نزدیک با فرهنگستان علوم و فرهنگستان علوم پزشکی، پژوهش‌های تخصصی، به منظور معادل‌یابی برای آنها، سازمان داده شد.

در مورد واژه‌های فرنگی با کاربرد عام، ابتدا کوشش شد تا از دو طریق فهرستی نسبتاً جامع تهیه گردد: یکی با استخراج این گونه واژه‌ها از مطبوعات؛ دیگری با استفاده از مجموعه لغات بیگانه متداول در دستگاه‌های دولتی. نتایج این مطالعات مقدماتی نشان داد که وضع، از حیث لغات فرنگی رایج در میان عامه و سازمان‌های دولتی، آن چنان که در بادی امر تصور می‌شد، بحرانی نیست. معلوم شد که این لغات

از چهار هزار تجاوز نمی‌کند. تازه حدود سه چهارم آن بسیار کم بسامد است. برای عده‌ای از آنها نیز عمر درازی پیش‌بینی نمی‌شود، چون نام کالاهایی هستند که فقط چند صباحی باب روز و در گردش‌اند و سپس در محاق می‌افتند. در حقیقت، شمار پُرسامدها به هزار هم نمی‌رسد.

گام دیگر گروه‌بندی واژه‌های فرنگی دارای کاربرد عام در ۱۷ حوزه به این شرح بود: ۱. آموزشی - تحقیقاتی ۲. ارتباطات و پست و مخابرات ۳. امور اداری ۴. امور اقتصادی - بازرگانی ۵. برق و الکترونیک ۶. پزشکی ۷. چاپ و نشر ۸. صنایع بسته‌بندی ۹. صنایع غذایی ۱۰. علوم پایه و فنی و مهندسی ۱۱. علوم سیاسی ۱۲. کتابداری ۱۳. لوازم خانگی و تزییناتی ۱۴. متفرقه ۱۵. معماری و شهرسازی ۱۶. ورزش ۱۷. هنر و ادبیات.

در معادل‌یابی، راه و روش این است که، پس از تهیه فهرست لغات فرنگی در هر حوزه، برای هر واژه کار پژوهشی انجام می‌گیرد و شناسنامه‌ای تنظیم می‌شود که، در آن، صورت متداول هر لفظ در زبان فارسی، صورت اصلی آن در زبان بیگانه، تعریف، هویت دستوری، شاهد مثالی کاربرد، معادل‌هایی که مترجمان و نویسندگان و فرهنگ‌نویسان برای آن آورده‌اند و، سرانجام، معادل پیش‌نهادی پژوهشگران گروه واژه‌گزینی درج می‌گردد.

در هر یک از جلسات گروه واژه‌گزینی، شماری از لغات مربوط به یکی از حوزه‌ها مطرح می‌شود و، با توجه به شناسنامه هر واژه و پیش‌نهادهای اعضای گروه، پس از بحث و تبادل نظر و ملاحظه جهات و جوانب گوناگون، بر اساس ضوابط مقرر، معادل مطلوب تصویب می‌شود. مصوّبات گروه در خیرنامه فرهنگستان به نظر عامه مردم می‌رسد و، علاوه بر آن، برای اظهار نظر به عده‌ای از زبان‌شناسان و ادیبان و مترجمان علاقه‌مند و ذیصلاح اعلام می‌گردد.

پس از طی این مقدمات، نتایج کار در شورای فرهنگستان مطرح می‌شود و شورا یا پیش‌نهاد گروه واژه‌گزینی را تأیید و یا معادلی دیگر اختیار می‌کند.

در مرحله نهایی، مصوّبات شورا، پس از آن که به صحنه رئیس جمهوری، که ریاست عالیّه فرهنگستان را برعهده دارد، رسید، برای ابلاغ رسمی آماده می‌گردد.

تاکنون ۲۲۲ واژه دارای کاربرد عام، در جلسات متعدد، از تصویب شورای فرهنگستان زبان و ادب فارسی گذشته و در مجموعه‌ای با عنوان «واژه‌های عمومی - ۱»، در نهم مردادماه ۱۳۷۶، در محل کتاب‌خانه فرهنگستان، طی مراسمی، به حضور ریاست جمهوری اسلامی ایران و ریاست عالیّه فرهنگستان زبان و ادب فارسی تقدیم گشته و به صحنه آن مقام رسیده و دستور اجرای آن و ادامه کار صادر شده است.

اینک فهرست این واژه‌های مصوّب از لحاظ خوانندگان و علاقه‌مندان می‌گذرد:

فهرست الفبایی واژه‌های بیگانه با ضبط فارسی و معادل‌های مصوب آنها

حوزه	واژه مصوب	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	ردیف
۱۳	نورتاب	abat - jour (fr)	۱ آباژور
۲	مشترک	abonné (fr)	۲ آبونه
۱۵	کاشانه	appartement (fr)	۳ آپارتمان
۱۴	روزآمد	up to date (en)	۴ آپ تودیت
۱۷	کارگاه	atelier (fr)	۵ آتلیه
۳	بایگانی	archives (fr)	۶ آرشیو
۱۴	نشانه	arm (en), arme (fr)	۷ آرم
۱۵	آسان‌تر (برای حمل انسان) بالابر (برای حمل بار)	ascenseur (fr)	۸ آسانسور
۱۴	دستیار	assistant (fr)	۹ آسیستان
۱۵	آشپزخانه باز	open (en)	۱۰ آشپزخانه آپن
۱	فرهنگستان	académie (fr)	۱۱ آکادیمی
۱	دانشگاهی	académique (fr)	۱۲ آکادمیک
۱	علمی، عالمانه	académique (fr)	۱۳ آکادمیک
۱۴	چنگ	album (fr)	۱۴ آلبوم
۱۴	عتیقه	antique (fr)	۱۵ آنتیک
۶	گوش به زنگ	on call (en)	۱۶ آنکال
۵	آواتر فرنگی		۱۷ آیفون
۲	کارور	opérateur (fr)	۱۸ آپراتور
۳	درخواست‌نامه	application (en)	۱۹ آپلی کیشن
۱۱	گروه مخالف	opposition (fr)	۲۰ آپوزسیون
۱۵	بزرگراه	autobahn (ger)	۲۱ اتوبان
۱۲	سرگذشت خود، سرگذشت من، شرح حال خود، شرح حال من، زندگی نامه خود، زندگی نامه من، زندگی نامه خودنوشت	autobiographie (fr)	۲۲ اتوبیوگرافی
۱۰	خودکار، خود به خود	automatique (fr)	۲۳ اتوماتیک
۴	بهائت	étiquette (fr)	۲۴ ایتیکت

- اعداد مذکور در ستون واژه مصوب / حوزه نشان دهنده حوزه کاربرد است.

- علایم اختصاری، مقابل ضبط فرنگی واژه بیگانه نشان دهنده زبان مبدأ است: (en) انگلیسی، (fr) فرانسوی، (ger) آلمانی

ردیف	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	واژه مصوّب	حوزه
۲۵	اجاق مایکروویو	microwave oven (en)	تندپز
۲۶	ادیت	edit (en)	ویرایش
۲۷	ادیتور	editor (en)	ویراستار
۲۸	ارگان	organe (fr)	ترجمان
۲۹	ارگانیزاسیون	organisation (fr)	سازمان
۳۰	ارگانیزه	organisé (fr)	سازمند
۳۱	اسانس	essence (fr)	عطرمایه
۳۲	اسپری	spray (en)	آفشانه
۳۳	استامپ	estampe (fr)	جوهرنگین
۳۴	اسکورت	escorte (fr)	هم‌زوان
۳۵	اسکورت کردن	escorter (fr)	هم‌روی کردن
۳۶	ایشل	échelle (fr)	پایه
۳۷	إف إف		دربازکن
۳۸	اکولوژی	ecology (en), écologie (fr)	بوم‌شناسی، بوم‌شناخت
۳۹	اکیپ	équipe (fr)	گروه مجهز
۴۰	اندیکاتور (دفتر...)	indicateur (fr)	نامه‌نما
۴۱	اندیکاتورنویس		نمانویس
۴۲	آنستیتو	institut (fr)	مؤسسه
۴۳	آنسیرینگ ماشین	answering machine (en)	پیام‌گیر
۴۴	آنیما‌تور	animateur (en)	پویانما
۴۵	آنیمیشن	animation (en)	پویانمایی
۴۶	اولتیماتوم	ultimatum (fr)	اتمام حجت، زنهاره
۴۷	اونیفرم	uniforme (fr)	هم‌سانه
۴۸	ایمیل	E - mail (en)	پیام‌نگار
۴۹	ایندکس	index (en), (fr)	نماید
۵۰	بادی‌گارد	bodyguard (en)	جان‌پاس
۵۱	بارکد	barcode (en)	زمزینه
۵۲	بارم	barème (fr)	شمارک
۵۳	بالکن	balcon (fr)	ایوانک
۵۴	بالکن	balcon (fr)	ایوانگاه

حوزه	واژه مصوب	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	ردیف
۶	باند، نوار	bande (fr)	باند ۵۵
۶	باندپیچی، نوارپیچی	bandage (fr)	بانداز ۵۶
۸	سرچسب	banderole (fr)	باندروول ۵۷
۲	دفترک	brochure (fr)	بروشور ۵۸
۱۳	مخلوط‌کن	blender (en)	بِلیندر ۵۹
۱۵	چاریاغ	boulevard (fr)	بُلوار ۶۰
۴	بهابرگ	bon (fr)	بُن ۶۱
۴	بها بازار	bourse (fr)	بورس (بازار) ۶۲
۱۳	چینی جا	buffet (fr)	بوفه ۶۳
۱۶	مشت زنی	boxe (fr)	بوکس ۶۴
۱۶	مشت زن	boxeur (fr)	بوکسور ۶۵
۲	خبرنامه	bulletin (fr)	بولتن ۶۶
۴	ترازنامه	bilan (fr)	بیلان ۶۷
۱۲	سرگذشت، زندگی‌نامه، شرح حال	biographie (fr)	بیوگرافی ۶۸
۱۷	دوسالانه	biennial (fr)	بی‌ینال ۶۹
۳	پیش امضا	paraphe (fr)	پاراف ۷۰
۱۷	بند	paragraphe (fr)	پاراگراف ۷۱
۱۳	پردینه	paravent (fr)	پاراوان ۷۲
۱۳	دیوارک	partition (en)	پارتیشن ۷۳
۱۳	مانک	park (en)	پارک (تپچه) ۷۴
۱۳	چوب فرش	parquet (fr)	پارکت ۷۵
۱۱	مجلس	parlement (fr)	پارلمان ۷۶
۱۵	نورخان	patio (fr)	پاسیو ۷۷
۱۱	کوشک	pavillon (fr)	پاویون ۷۸
۱۱	سرایه	pavillon (fr)	پاویون ۷۹
۴	بها نامه	price list (en)	پرائس لیست ۸۰
۳	کارکنان	personnel (fr)	پرسنل ۸۱
۸	آژه	perforateur (fr)	پرفراتور ۸۲
۸	آژدار	perforage (fr)	پرفراژ ۸۳
۵	نورافکن	projecteur (fr)	پروژکتور ۸۴

ردیف	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	واژه مصوب	حوزه
۸۵	پروژکتور projecteur (fr)	فراتاب	۵
۸۶	پروفورما pro forma (fr)	پیش‌برگ	۴
۸۷	پُلْمب plomb (fr)	مهر و موم	۳
۸۸	پُلّی‌کپی (دستگاه ~) polycopie (fr)	دستگاه تکثیر	۷
۸۹	پُمپاژ pompage (fr)	پُمپ‌زنی، تلمبه‌زنی	۱۰
۹۰	پورسانت (پورسانتاز) pourcentage (fr)	درصدانه، درصد (بنا به مورد)	۴
۹۱	پیرکس Pyrex (fr)	نسوز	۱۳
۹۲	پیش‌فاکتور	پیش‌برگ	۴
۹۳	تئاتر théâtre (fr)	نمایش	۱۷
۹۴	تئاتر	نمایش‌سرا	۱۷
۹۵	تئوری théorie (fr)	نظریه	۱۱
۹۶	تئوریسین théoricien (fr)	نظریه‌پرداز	۱۱
۹۷	تئوریک théorique (fr)	نظری	۱۱
۹۸	تاکسیدرمی taxidermy (en)	آکنده	۱۴
۹۹	تاکسیدرمیست taxidermist (en)	آکنده‌ساز	۱۴
۱۰۰	تاکسیدرمی کردن	آکنده‌سازی	۱۴
۱۰۱	تراس terrasse (fr)	بهار خواب، مهتابی	۱۵
۱۰۲	ترموکوپل thermocouple (fr)	بندآور	۱۰
۱۰۳	تست test (en)	آزمون	۱
۱۰۴	تست	آزمونه	۱
۱۰۵	تستیر toaster (en)	برشته‌کن	۱۳
۱۰۶	تستیراُون toaster oven (en)	برشتار	۱۳
۱۰۷	تست کردن (to) test (en)	آزمودن	۱
۱۰۸	تستی	آزمون‌های	۱
۱۰۹	تکنوکرات technocrate (fr)	فن‌سالار	۱۱
۱۱۰	تکنوکراتیک technocratique (fr)	فن‌سالارانه	۱۱
۱۱۱	تکنوکراسی technocratique (fr)	فن‌سالاری	۱۱
۱۱۲	تکنولوژی technologie (fr)	فن‌آوری	۱۰
۱۱۳	تکنولوژیست technologist (en)	فن‌آور	۱۰

حوزه	واژه مصوب	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	ردیف
۱۰	فن‌آورانه	technologique (fr)	تکنولوژیک ۱۱۴
۱۰	فن‌ورز	technicien (fr)	تکنیسین ۱۱۵
۱۰	فن	technique (fr)	تکنیک ۱۱۶
۲	پیام‌نما	tele-text (en)	تله‌تکست ۱۱۷
۲	مخابرات	télécommunication (fr)	تله‌کومونیکاسیون ۱۱۸
۷	شمار	tirage (fr)	تیراژ ۱۱۹
۱۴	آب‌زن	Jacuzzi	جکوزی ۱۲۰
۱۰	سردکن	chiller (en)	چیلر ۱۲۱
۱	پژوهانه		حق‌التحقیق ۱۲۲
۱	آموزانه		حق‌التدریس ۱۲۳
۱۴	بخش، گروه	département (fr)	دپارتمان ۱۲۴
۱۳	کشویی	drawer (en)	دراور ۱۲۵
۱۷	آرایه	décor (fr)	دکور ۱۲۶
۱۷	آرایه‌گر، ... آرا (مانند صحنه‌آرا، خانه‌آرا)	décorateur (fr)	دکوراتور ۱۲۷
۱۷	آرایشی، تزئینی	décoratif/ve (fr)	دکوراتیو ۱۲۸
۱۷	... آرایی (مانند صحنه‌آرایی، خانه‌آرایی)	décoration (fr)	دکوراسیون ۱۲۹
۴	بازار شکنی	dumping (en)	دَمپینگ ۱۳۰
۱۶	زورافزایی	doping (en)	دوپینگ ۱۳۱
۱۴	پرداخت	retouche (fr)	رَتوش ۱۳۲
۱۴	پرداخت‌کار	retoucheur (fr)	رتوشور ۱۳۳
۱۴	چکیده	résumé (fr)/abstract (en)	رزومه / اَبسِترَکت ۱۳۴
۱۴	کارنامه‌ک	résumé (fr)/ curriculum vita (CV) (en)	رزومه / سی‌وی ۱۳۵
۵	دور فرمان	remote control (en)	ریموت کنترل ۱۳۶
۳	پژوندان	Zonnecken (ger)	زونکن ۱۳۷
۴	بها مهر	jeton (fr)	ژتون ۱۳۸
۱۴	نوبت	séance (fr)	سِئانس ۱۳۹

حوزه	واژه مصوب	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	ردیف
۱۱	سانسور، بررسی	censure (fr)	۱۴۰ سانسور
۱۴	رشته، سلسله، مجموعه	série (fr)	۱۴۱ سری
۱۴	زنجیره	serial (en)	۱۴۲ سریال
۱۷	نماد، رمز	symbole (fr)	۱۴۳ سمبول
۱۷	نمادگان	symbolisme (fr)	۱۴۴ سمبولیسم
۱۷	نمادین، رمزی	symbolique (fr)	۱۴۵ سمبولیک
۱۴	اتحادیه	syndicat (fr)	۱۴۶ سندیکا
۵	حس‌گر	sensor (en)	۱۴۷ سنسور
۴	یارانه	subside (fr)	۱۴۸ سوئسید
۱۴	موضوع	sujet (fr)	۱۴۹ سوژه
۱۵	سراجه	suite (fr)	۱۵۰ سویت
۱۳	آب‌شویه	siphon (fr)	۱۵۱ سیفون
۱۳	استوانک	cylindre (fr)	۱۵۲ سیلندر
۱۳	ظرف‌شویی	sink (en)	۱۵۳ سینک
۱۲	هزینه سرانه خدمات	charge (fr)	۱۵۴ شارژ
۳	نوبت	shift (en)	۱۵۵ شیفت
۳	نوبتی		۱۵۶ شیفتی
۳	نوبت‌کار		۱۵۷ شیفتی
۱۰	گام	phase (fr)	۱۵۸ فاز
۴	برگ خرید، صورت حساب	facture (fr)	۱۵۹ فاکتور
۲	دورنگار	fax/facsimile (en)	۱۶۰ فاکس
۲	دورنگاری	(to) fax/facsimile (en)	۱۶۱ فاکس کردن
۱۴	تفنی	fantaisie (fr)	۱۶۲ فانتیزی
۳	پژوئجا	file (en)	۱۶۳ فایل
۱۳	تاون	four (fr)	۱۶۴ فر
۳	برگه	form (en)	۱۶۵ فرم
۱۳	یخ‌زن	freezer (en)	۱۶۶ فریزر
۱۳	یخ‌زده		۱۶۷ فریزری
۱۳	منجمد کردن	(to) freeze (en)	۱۶۸ فریز کردن
۱۳	دَمابان	flasque (fr)	۱۶۹ فلاسک

حوزه	واژه مصوب	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	ردیف
۱۳	آب شویه	فلاش تانک	۱۷۰
۱۳	گلشنه	flower box (en)	۱۷۱
۱۴	پیکانه	flèche (fr)	۱۷۲
۱۳	چندکاره	food processor (en)	۱۷۳
۱۷	فرهنگ مردم	folklore (fr)	۱۷۴
۱۷	مردمی	folklorique (fr)	۱۷۵
۱۲	برگه	fiche (fr)	۱۷۶
۱۲	برگه‌دان	fichier (fr)	۱۷۷
۱۰	پالایه	filtre (fr)	۱۷۸
۵	بافه	câble (fr)	۱۷۹
۱۴	اتاقک	cabine (fr)	۱۸۰
۷	حقوق نشر	copyright (en), (fr)	۱۸۱
۲	فهرست	catalogue (fr)	۱۸۲
۲	کالانما	catalogue (fr)	۱۸۳
۲	کارنما	catalogue (fr)	۱۸۴
۳	پیرابند	cadre (fr)	۱۸۵
۳	پایه‌وران	cadre (fr)	۱۸۶
۳	کارپوشه	cartable (fr)	۱۸۷
۷	کاغذ مومی	stencil (en)	۱۸۸
۱۴	پوشن	cover (en)	۱۸۹
۱۳	اُستوانک (گاز)	capsule (fr)	۱۹۰
۷	رونوشت، روگرفت	copie (fr)	۱۹۱
۱۳	بلوره	crystal (en), cristal (fr)	۱۹۲
۳	رده، طبقه	classé (fr)	۱۹۳
۳	رده‌بندی، طبقه‌بندی		۱۹۴
۳	رده‌بندی شده، طبقه‌بندی شده		۱۹۵
۹	خوشاب	compote (fr)	۱۹۶
۹	آفشُرده	concentré (fr)	۱۹۷
۴	کالابریگ	coupon (fr)	۱۹۸
۴	تضمین، ضمانت	garantie (fr)	۱۹۹

حوزه	واژه مصوب	ضبط فارسی / ضبط فرنگی	ردیف
۱۱	پاشگان	guard (en), garde (fr)	گارد ۲۰۰
۱۴	جایگاه	loge (fr)	لُژ ۲۰۱
۱۳	نورافشان	lustre (fr)	لوشتر ۲۰۲
۱۴	تجملی	luxe (fr)	لوکس ۲۰۳
۱۳	پَرِداوِیز		لووردراپه ۲۰۴
۱۴	فهرست، سیاهه، صورت	list (en), liste (fr)	لیست ۲۰۵
۹	کره‌نبانی	margarine (fr)	مارگارین ۲۰۶
۱۰	نمونک	maquette (fr)	ماکت ۲۰۷
۱۱	بیانیه	manifeste (fr)	مانیفست ۲۰۸
۱۰	ماشینی	mécanisé (fr)	میکانیزه ۲۰۹
۱۳	فرشینه	moquette (fr)	موکت ۲۱۰
۵	صدابُر	microphone (fr)	میکروفون ۲۱۱
۱۲	ریزبرگه	microfiche (fr)	میکروفیش ۲۱۲
۱۲	ریز فیلم	microfilm (fr)	میکروفیلم ۲۱۳
۱۳	هم‌زَن	mixer (en)	میکسِر ۲۱۴
۱۳	نانِ برشتی		نانِ نُست ۲۱۵
۱۳	چراغک	warmer (en)	وارمِر ۲۱۶
۶	چرخک	wheelchair (en)	ویلچِر ۲۱۷
۱۷	هماهنگی	harmonie (fr)	هارمونی ۲۱۸
۱۷	هماهنگ	harmonique (fr)	هارمونیک ۲۱۹
۷	دستینه	handbook (en)	هَن‌دَبُوک ۲۲۰
۱۳	(یخچال - یخ‌زَن) هم‌بِر	side by side (en)	ساید بای ساید (یخچال - فریزر) ۲۲۱

حوزه‌های کاربرد: ۱. آموزشی-تحقیقاتی ۲. ارتباطات و پست و مخابرات ۳. امور اداری ۴. امور اقتصادی-بازرگانی ۵. برق و الکترونیک
۶. پزشکی ۷. چاپ و نشر ۸. صنایع بسته‌بندی ۹. صنایع غذایی ۱۰. علوم پایه و فنی و مهندسی ۱۱. علوم سیاسی ۱۲. کتابداری ۱۳. لوازم
خانگی و تزییناتی ۱۴. مطرفه ۱۵. معماری و شهرسازی ۱۶. ورزش ۱۷. هنر و ادبیات

تنظیم از: سیده‌توروزی

